

ĮVADAS

Šis leidinys yra antrasis „Lietuvos dailininkų žodyno“ tomas. Jame pristatomos XIX a. Lietuvos žemėse dirbusių arba iš čia kilusių dailininkų biografijos. Lietuvos XIX a. dailė nuodugniau tyrinėta gan fragmentiškai. XIX a. pirmosios pusės dailę tyrinėjo, monografijų bei straipsnių publikavo Paulius Galaunė, Vladas Drėma, Tadas Adomonis, Vladas Gasiūnas, Rūta Janonienė. XX a. pradžios Vilniaus dailė taip pat daugiau ištirta, tačiau XIX a. antrosios pusės dailė tyrinėta kur kas mažiau.

Žodyno atsiradimo priešistorė ir tokio veikalo būtinybė nuodugniai aptarta pirmojo žodyno tomo (*Lietuvos dailininkų žodynas, I t.: XVI–XVIII a.*, sudarytoja ir įvado autorė A. Paliušytė, Vilnius, 2005) pratarmėje. Tame pačiame straipsnyje išsamiai nušviesta ir su žodyno tematika susijusi istoriografija lietuvių kalba.

Rengiant žodyno antrąjį tomą ir sudarant jo vardyną remtasi ankstesnių tyrinėtojų surinktais duomenimis: dailininko Alfredo Römerio (1832–1897) sudaryta rankraštine dailininkų karto- teka, kultūros istoriko Mykolo Brenšteino (1874–1961) sudarytais Lietuvos tapytojų, grafikų ir skulptorių sąrašais, rankraštiniu Vlado Drėmos (1910–1995) palikimu (jo sudarytais dailininkų sąrašais ir archyvinėmis nuorodomis), XIX a. Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos periodika, ne itin gausia XIX a. dailei skirta senąja ir šiuolaikine literatūra. Ypač remtasi Lenkijos dailininkų žodyno daugiatomiu (*Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.). Malarze, rzeźbiarze, graficy*, pod red. J. Maurin-Białostockiej i in., t. 1–8, Wrocław, Warszawa, 1971–2009) ir Edwardo Rastawieckio tapytojų ir raižytojų žodynais (E. Rastawiecki, *Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających*, t. 1–3, Warszawa, 1850–1857; E. Rastawiecki, *Słownik rytowników polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających*, Poznań, 1886). Svarbus šaltinis Sankt Peterburge studijavusių dailininkų biografijoms – Sergejaus Kondakovo ir Fiodoro Bulgakovo sudaryti Peterburgo dailės akademijos auklėtinių žinynai (Ф. И. Булгаков, *Наши художники (живописцы, скульпторы, мозаичисты, граверы и медальеры) на академических выставках последнего 25-летия*, т. 1–2, С.-Петербург, 1890; С. Кондаков, *Список*

русских художников к юбилейному справочнику Императорской Академии Художеств, ч. 2, С.-Петербург, 1914) ir kita enciklopedinė medžiaga. Nemenka paspirtimi išaiškinant dailininkų kūrinius ir parodinę veiklą tapo XIX a. pabaigos–XX a. pradžios dailės parodų ir muziejų rinkinių katalogai, parodų pristatymai ir recenzijos, skelbimai laikraščiuose.

Žodyne daug naujos, iki šiol neskelbtos medžiagos. Tai atrasti, lig šiol nežinoti dailininkų vardai, jų gyvenimo ir kūrybos faktai, aptikti tiriant Vilniaus universiteto, Vilniaus piešimo mokyklos, dailės draugijų dokumentaciją, tyrinėjant studentų ir mokinių sąrašus, muziejinių ir kitų dailės rinkinių aprašus ir sąrašus. Rengiant žodyną panaudoti duomenys, aptikti Lietuvos, Lenkijos ir Baltarusijos valstybiniuose archyvuose, muziejų ir bibliotekų rankraštynuose. Mažiau žinomų dailininkų biografijas atskleisti ir žinomų dailininkų biografijas papildyti padėjo Rusijos valstybinio istorijos archyvo Peterburgo dailės akademijos fonde ir Valstybinės Tretjakovo galerijos archyve rasta medžiaga; duomenų apie 1831 m. sukilime dalyvavusius ir į Prancūziją emigravusius dailininkus aptikta Lenkų bibliotekos Paryžiuje archyve ir Dailės skyriuje. Žodyne pateikiamus duomenis leido papildyti iki šiol nepakankamai ištirtų šaltinių – archyvuose ir bibliotekų rankraščių skyriuose saugomų XIX a. ir XX a. pradžios memuarų, dailininkų ir kitų kultūros veikėjų korespondencijos (epistoliarinio palikimo) – tyrimai.

Rašant žodyną naudotasi kūrinių rinkiniais, saugomais Lietuvos dailės muziejuje, Lietuvos nacionaliniame muziejuje, Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje, Šiaulių „Aušros“ muziejuje, Žemaičių muziejuje „Alka“, Rokiškio krašto muziejuje, ir užsienio dailės kolekcijomis (institucijų sąrašas pateikiamas žodyno pradžioje, skyrelyje *Institucijų santrumpos*). Kai kuriuos dailininkų kūrybos faktus pavyko nustatyti susipažinus su Lietuvos ir kaimyninių šalių bažnyčiose esančiais dailės kūrinių ir informacija, aptikta lankantis dailininkų memorialinėse ir palaidojimų vietose. Remtasi ir privačių asmenų – dailininkų palikuonių bei kolekcininkų – turima ar turėta medžiaga.

DUOMENŲ ATRANKA

Chronologinės ribos. „Lietuvos dailininkų žodyno“ II tomas apima chronologinį 1795–1918 metų laikotarpį. Tai istorijos tarpsnis, kuomet po trečiojo Abiejų Tautų Respublikos